

پایدار تا پای دار

دار را با پرچم دولت روس تزئین کرده بودند و 600 "سالدات" روس برای به دار آویختن «ثقة الاسلام» و همراهانش در میدان مشق تبریز صف بسته بودند.

ایسنا/آذربایجان شرقی: دار را با پرچم دولت روس تزئین کرده بودند و 600 "سالدات" روس برای به دار آویختن «ثقة الاسلام» و همراهانش در میدان مشق تبریز صف بسته بودند.

روزگار سیاهی بود، مجلس توسط محمد علی میرزا به توپ بسته شده بود و اعتراض تعدادی از مشروطه خواهان به سرکردگی ثقة الاسلام، شاه را دست به دامان روس ها کرده و اینگونه بود که تبریز در 23 آذر ماه 1290 توسط قوای روس محاصره شد.

روس‌ها از همان بدو ورود، شروع به بدرفتاری با مردم تبریز کردند و با افزایش فشار قوای روس، 40 تن از مجاهدان به سمت دولت عثمانی رفتند، اما «ثقة الاسلام» با وجود فشارها، قرار را بر فرار ترجیح داد و معتقد بود مجتهد باید سنبل شجاعت باشد، حتی اگر ماندن به قیمت جاننش تمام شود، می‌ماند، میرزا تسلیم نشد، او حاضر نبود پای نامه‌ای را که در آن نوشته شده بود «مشروطه چی ها آغازگر جنگ هستند» را امضا کند، مهرش را هم شکست تا بعد از مرگش، کسی نتواند از آن سو استفاده کند و تا پای دار، پایداری کرد.

دهم دی ماه 1290 هجری شمسی مصادف با ظهر عاشورا 1330 هجری قمری، هشت نفر از عالمان و مبارزان مشروطه که مخالف حضور قوای روس در تبریز بودند، به دار آویخته شدند.

یک پژوهشگر مسائل تاریخی با اشاره به حوادث دی ماه 1290 تبریز و به دار آویخته شدن چند تن از عالمان و بزرگان تبریز به دست قوای اجنبی روس در میدان مشق تبریز (دانشسرای کنونی) به ایسنا می گوید: دولت روس برای ترساندن تبریزی ها و جلوگیری از قیام از هشتم دی ماه شروع به اعدام بزرگان و مجاهدان تبریز از جمله ثقة الاسلام، صادق الملک، پسران علی موسیو، ضیاءالعلماء و دایی او کرد. مستندات نشان می دهد که روس ها بعد از اعدام های روز عاشورا هم به کارشان ادامه داده و شروع به شناسایی بزرگان و عوامل تاثیرگذار در جریان انقلاب مشروطه یا انجمن تبریز کردند.

کریم میمنت نژاد در این خصوص بیان می کند: به اعتقاد من از مدت ها قبل برای شناسایی و بررسی میزان نفوذ این افراد کار کرده بودند و این برنامه برای از کار انداختن موتور محرکه انقلاب تبریز، بعد از انتخاب «میلر» به عنوان کنسول روسیه اجرا شد.

وی می گوید: اعدامی های ظهر عاشورای 1330 هجری قمری، یک روز قبل یعنی در روز تاسوعا دستگیر شده و در بازداشت موقت در باغشمال تبریز به سر می بردند، بی نتیجه بودن تلاش قوای روس برای گرفتن تاییدیه از دستگیرشدگان به اعدام ظهر عاشورا انجامید.

این تبریز پژوه بیان می کند: برخلاف برخی نقل ها از این واقعه مبنی بر اعدام مجاهدان مشروطه در مقابل چشمان عزاداران، اعدامی ها با حضور 600 نفر از نیروهای نظامی روسیه در میدان مشق تبریز که در آن برهه دروازه و دیوار داشت، به دار آویخته شدند و مردم بعد از وقوع حادثه در محل تجمع کردند و شاهد خود واقعه اعدام نبودند. تصویر معروف موجود از این واقعه، پس از وقوع حادثه ثبت شده است.

او می گوید: چند ساعت پس از اتمام واقعه، درها به روی مردم باز شده و پیکر به دار آویخته شدگان پس از شکسته شدن مقاومت روس ها پایین کشیده و پیکر تعداد زیادی از آن ها در جوار مقبره امام زاده سید حمزه (ع) دفن شد. او با بیان اینکه با توجه به اهمیت موضوع، قوای روس از انتقام تبریزی ها مطمئن بودند، می افزاید: اعدام مجاهدان و بزرگان بعد از ظهر عاشورا هم ادامه پیدا کرد و نزدیک به 53 نفر از بزرگان تبریز در فاصله دو ماه پس از واقعه عاشورای 1330 به دار آویخته شدند، این ها کسانی بودند که پس از انتصاب «صمد خان شجاع الدوله» به عنوان حاکم تبریز، برخلاف کسانی که به دولت عثمانی پناهنده شدند، فرار نکردند، معتقد هستیم کسانی که غریبانه و به طور فجیعی جانیشان را از دست دادند، باید عزیز شمرده شوند و این در حالی است که شاید ما حتی نامشان را هم نمی‌دانیم.

وی می گوید: ثقة الاسلام گفته بود که «اگر من هم فرار کنم، میر فتاح دوم خواهم بود»، از این رو او هم ماندن را ترجیح داد، - «میر فتاح» یک روحانی در زمان عباس میرزا بود که دروازه های تبریز را در جنگ میان ایران و روس به روی نظامیان روس باز کرد - ثقة الاسلام ماند و مردم را با اجانب روس تنها نگذاشت.

بر اساس این گزارش، محل دقیق به دارآویخته شدن میرزا علی تبریزی ملقب به ثقة الاسلام و همراهانش، سربازخانه تبریز (سالن اجتماعات ساختمان دانشسرا) است، بی توجهی به تاریخ در این میدان هم به چشم می خورد؛ چرا که هیچ خبری از نماد این واقعه یا عالمانی که در عاشورای 1330 قمری در نزدیکی میدان دانشسرا به دار آویخته شدند، نیست.

گفته می‌شود، دانشگاه هنر موظف به ارائه طرحی به این منظور شامل یادمان‌ها، نقش برجسته‌ها و تندیس این واقعه شده است و با توجه به قرارگیری محل دقیق این واقعه در ایستگاه مترو کنونی، ارگان‌های متولی منتظر اتمام عملیات ایستگاه مترو و نصب یادمان هستند.

جا دارد که ارگان‌های متولی، محل شهادت شهدای این واقعه را که طبق مستندات تاریخی، میدان‌های تبریز بوده است، شناسایی کرده و یاد و نام آن‌ها را با تندیس یا نمادی زنده نگه دارند.

مسجدهای تحت عنوان «مسجد ثقة الاسلام» در جوار مسجد صاحب الامر تبریز واقع شده است که این مسجد در جوار مسجد سلطنتی شاه طهماسب صفوی واقع در میدان صاحب الامر تبریز واقع بوده و توسط «میرزا شفیع» پدر بزرگ ثقة الاسلام تاسیس شده است، این مسجد در ابتدا به مسجد «شیخیان» معروف بوده و پدر بزرگ، پدر و خود ثقة الاسلام در آن نماز می‌خوانده‌اند.

هر چند نام ثقة الاسلام در سر درب این مسجد به چشم می‌خورد، اما نام آن در فهرست آثار تغییر پیدا کرده است. مزار این مجاهد هم که از معدود مزارهای باقی مانده از آن دوره است، در وضعیت مناسبی قرار نداشته و با اجرای طرح توسعه مقبره الشعرا حصارکشی شده است، اما هنوز خبری از مرمت آن نبوده و راه برای ثبت تصاویر بسته بود.

خانه این عالم دینی در خیابان چایکنار تبریز، مابین مقبره الشعرا و میدان صاحب الامر قرار دارد و در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.